

(המשך מעמוד 19)

סים בהכרעה בה, האם זה לא היה נראה לך כהשקעה יותר יעילה של המאמץ?

קשה להשיב על השאלה הזו באופן מוחלט, משום שזו מן השאלות המעניינות, אבל ההיפותטיות. אבל אני אגיד לך, הרי כולנו היינו בתוך המערך, הרי היינו שם ויצאנו. למה? אז אפשר להגיד: אולי עכשיו המצב השתנה. אבל אם המצב עכשיו השתנה, או אני לא חושב שאנחנו איבדנו את היכולת להשפיע על המערך, גם באותה נקודה שאנחנו נמצאים עכשיו. אבל אני אחזור לזה תיכף...

● **זו היא באמת השאלה: השפעה מבחינך כנגד השפעה מבפנים.**

בריוק. זה הוויכוח הניצחי, האינסופי, שהוא תמיד איכשהו נשאר בתיקו, וקשה מאוד ליישב אותו. אני זוכר ב-1981, כבר היו לי הרהורי-עבירה, כי כבר אז הייתי קצת עייף מתעוועויהם, ואני זוכר ש...

● **מתי פרשת ממיסלגת-העברי דה?**

ב-84'. ואני זוכר זה כבר חמישים שנים, המון זמן, שחבתי על זה. אני זוכר שיהודי טוב בא לשלל את שולמית אלוני ואותי ב-81', ארבע שנים קודם לכן, שאנחנו נלך ביחד. אז הגענו למסקנה שבעצם מצבנו הרבה יותר דומה מכפי ששיערנו לפני שנפגשנו. שולמית אלוני בחוץ ושוקלת כל הזמן אם להיות בפנים, ואני בפנים ושוקלת כל הזמן אם להיות בחוץ. זה בדיוק מה שהיה.

הרי כולנו היינו במערך, שולמית אלוני היתה במערך, ואני הייתי במערך, ושולמית עבדו ש'ו היה במערך, וחלק ממנו עדיין במערך. יכול להיות שהגענו למסקנה מוטעית, אני לא בטוח, אני לא חושב. הגענו למסקנה שהמאבק מבפנים איננו יעיל, ושצריך לנסות בדיוק אותו המאבק פעם אחת מבחוץ, כי ראינו שזה פשוט לא עוזר, זה לא מקדם שום דבר, כעצם עומרים על המקום.

השאלה היא אם הפרישה שלנו ניתקה אר תנו במידה כזאת, והעמידה אותנו במצב שיהיה יכולת שלנו להשפיע על המערך פחתה, או שהיא בכלל לא קיימת. אני כופר בזה לחלוטין.

אני חושב שעל החלק הזה במערך, שהוא רלוונטי מבחינתנו, יש לנו השפעה. יש כאלה שכלל לא שינו את דעתם. על שלמה הילל אין לנו השפעה. אבל גם לא היתה לנו כשהייתי נוב בפנים.

והי גישה די טכנית לחשוב, שאם אתה בתוך המערך הדברים האלה כאילו גופלים ברוב ומיעוט. הם מעולם לא נפלו ברוב ומיעוט. כי כסופו של דבר, אם שימעון פרס יוציא חק רבין, הנפשות העיקריות, באות והן מאוחדות בדעתן, אז ההכרעה ברורה מראש. עד אז הדברים בכלל לא באים להכרעה.

אני לא זוכר הכרעה כמיסלגת-העבודה שהייתה על חודו של פט-השערה והיו חסרים כמה קולות. זה אף פעם לא היה המצב. אני חושב שאנחנו משיעיים...

● **רק אם יש מאבק בצמרת, נגיד בין פרס לרבין...**

כן, אבל קודם כל, זה נכון...

● **הוא אכל קודם יש הבדל בין פרס לרבין?**

יש אנשים שאני יודע שאני לעולם לא אוכל לתמוך בהם, אם כי זו אולי אמירה קצת נאיבית ולא-פוליטית. אני באמת חושב שעל עולם לא אוכל לתמוך באיש מסויים, בגלל מה שהיה, ובגלל מה שהוא ובגלל מה שקרה, ובגלל זה שסופו של דבר, האדם הוא תבנית נוח מעשיו.

● **אתה מתכוון לרבין?**

לרבין. כדי שאוכל לתמוך בו הוא ממש צריך להיות נגדו של חזרת-השטח במידה כזאת, שלא נוכל לעמוד כבר ממש במחיצתו, מרוב צדיקות שלו, ואז הוא עשוי לבוא בחשבון. אבל אני לא חושב שדבר כזה יכול לקרות.

● **יש תיאוריה של העזרה של הר**

תבונה. שדווקא איש בלתי-סביר בזה מבחינת השאיפה לשלום ומבחינה הומנית, יכול להעביר דברים, שאיש כמו פרס לעולם לא יהיה מסוגל להעביר.

הרי זה מה שמוליד את הטענות הצ'רצ'יל-יות וכו'. אני כל הזמן פתוח לאכזבות נעימות ולה

עליך. בסדר, תסדר לנו שלום עם האופציה הירדנית, אין לי אידיאה פיקס. אתה חושב שאפשר בלי אש"ף, תסדר את זה בלי אש"ף. אנחנו היחידים בעולם הפוליטי הישראלי שאין לנו שום אידיאה פיקס. אני מוכן ללכת בכל דרך, ובלבד ליישב את הסיכסוך. אתה אומר לי שיש לי קצה-החוט באיזה שהוא מקום בקצה העולם, שאני צריך ללכת לקצה-העזר

הגעתי למצב שפשוט לא יכולתי לסבול את ההשתייכות למיפגת-העבודה. לא הבנתי מה הם מרברים, מה הם רוצים. ההחלטה לעזוב לא היתה פוליטית, אלא ריגשית. הבנתי שאני לא סובל אותם יותר.

לם להחזיק בקצה החוט — אני הולך לקצה העולם להחזיק בקצה החוט.

עכשיו, אגב, העניין הרבה יותר פשוט. לא חשוב מה התוכנית המדינית שלך, לא חשוב מה אתה חושב שיקרה או לא יקרה — עכשיו צריך להגיע למיפגש הישראלי-פלסטיני. זה הכל. אני מאמין שברגע שיהיה כבר שולחן ומשאומתן ויישבו ביחד, משהו מוכרח להתיפתח מהעניין.

● **לכן רואג מי שדווקא שלא יהיה מיפגש כזה.**

זה בדיוק העניין. וזו דאגתי העיקרית, שהיה מיפגש כזה. אני חושב שזה לא יהיה בלי שתהיה נסיגה לגבולות 67', ומבלי שתקום מדינה פלסטית. אבל מה זה חשוב מה אני חושב? מה זה חשוב מה מישהו חושב עכשיו?

כל כך הרבה הרי חשבו את זה. אני צריך עכשיו לחזור אל כל המחשבות של מי שחשב, אנשים מורמים מעם — הרי לא נשאר זכר מן המחשבות שלהם! מה נשאר ממה שחשבה גולדה? ומה נשאר ממה שחשב רייזן? מה זה

חשוב בכלל מה שמישהו חושב? אבל אני אומר: אני חושב כך, ואנו כדרך כלל גם לא טעינו בהערכות שלנו, אני חושב שההערכות היו מאוד-מאוד מריווקות.

● **אם המערך הוא כמו שהוא, ואם הליברל הוא כמו שהוא, אז הבוח של מחנה-השלום הוא כמו שהוא — איך אתה רואה את הדרך לסיתרון?**

אנחנו עכשיו הכי קרובים להבקעה. אני אומר דבר מרגיע, אבל אני אומר גם דבר מאוד-מאוד מרדני. כי באופן דיאלקטי, אני יכול לומר, שאם אף פעם זה לא היה יותר קרוב להבקעה, לאיזו שהיא פריצת-דרך, כי אותה הנשימה אני אומר שיכול מאוד להיות שאנחנו גם קרובים מאוד לאסון, משום ששני הדברים האלה משמשים בעירובי-כוח.

אם אתה מאוד קרוב, וזה בכל זאת לא מתמש, האכזבות אחר-כך הן מסוכנות ביד תר, משום שאז הרבה מאוד גורמים מגיעים למסקנה: אם היינו כל-כך קרובים ולא קרה שום דבר, אז כנראה אין ברירה אלא להניע את התהליך בדרכים אחרות.

● **מי יביא למריצת-הדרך?**

המיפגש הזה — שמיר מתאר אותו נכון, זה המיפגש של ישראל עם אש"ף — זה הרגע ההיסטורי. הנציגים הרישמיים של ישראל נפגשים עם הנציגים הרישמיים הפלסטיניים. זה יותר קרוב מכפי שהיה אי-פעם, בגלל הסיבות הנאות:

ראשית, סיבה פנימית וסיבה חיצונית. המיפגש הזה, גם אם הוא לא מודה בזה במפורש, אומר שאי-אפשר בלי המיפגש הזה, שחייבים ללכת למיפגש הזה. וזה בכל זאת תוספת. אם אנחנו כבר מסתכלים ממעוף-הציפור ורואים את חלוקת המפה הפוליטית, זה כבר אולי יותר מ-50% מהתכנית הפוליטית של מדינת ישראל. זה שינוי אחר.

שנית, אמנם הרבה מאוד שנים מרברים על זה, וזה לא קרה, זה שדבר לא קרה הרבה שנים עדיין לא אומר שום דבר, חוץ מאשר דבר אחר פשוט — שזה לא קרה הרבה שנים. זה לא אומר שזה לא יכול לקרות מחר.

האינתיפאדה לא פרצה 20 שנה, ואני מניח שאתה הרבה מאוד פעמים הזהרת שמין דבר כזה יכול לקרות. אמת? אז אמרו לך: מה אתה מבלבל את המוח, 20 שנה זה לא פרץ. אז מה? אז מה אפשר היה להגיד? אפשר היה להגיד: כן, 20 שנה זה לא פרץ, זו עובדה, אבל זה עדיין לא מלמד שזה לא יכול לקרות ב-20 שנה ויום, או ב-20 שנה ויומיים.

כמשך 20 שנה ארצות-הברית לא דיברה עם אש"ף, ואני מניח שכתבת הרבה פעמים שארצות-הברית תדבר עם אש"ף. נכון? אז אמרו: מה אתה מבלבל את המוח, זה הרי לא יכול לקרות, ו-20 שנה היא לא דיברה עם אש"ף.

ההתפתחות היא עצומה. זה לא שאנחנו מדברים באיזה שהוא מצב "ממעמקים קרא" תיקו"ה, זה לא ככה. אנחנו עברנו דרך ארוכה מאוד.

זה לא שאני אומר שאנחנו עכשיו כפסע, רק משום שהרבה המסויים הזה, השולחן המשותף הזה, הוא עכשיו כהישג-ידי. אלא שכי שולחן הזה לא זכינו מן ההפקר. זה היה כרוך בהתקרבות עצומה. נעשו כבר צעדים גדולים מאוד, שהביאו אותנו עד השולחן הזה, כמעט עד השולחן. חלק מרברים אמרתי עכשיו, אני יכול להביא עוד חמישה-שישה דברים.

● **התיקויה להתערבות אמריקאית התברתה הרבה פעמים. האם בהיעדר כוחות פוליטיים בישראל עצמה, שיהיו די חזקים כדי להביא למיפגש, התיקויה להתערבות אמריקאית אינה התחמקות מהאחריות?**

זו בדיוק הסיבה שבגללה פתחתי בחזית הפנימית. לצורך העניין המסויים הזה, קצה החוט, ראשית-ההבקעה, המחנה הפנימי הוא הרבה הרבה יותר גדול.

● **בתנאי שאתה מאמין שהמערך יפעל כפי שאתה רוצה שיופעל.**